

УДК 346.16

В.А. УСТИМЕНКО, член-кореспондент НАПрН України,  
Заслужений юрист України д-р юрид. наук, професор, директор  
Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

## ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС: ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

**Ключові слова:** Угода про асоціацію з ЄС, імплементація норм європейського законодавства, захист економічних інтересів, розвиток економіки, євроінтеграція, економіко-правові фактори, потенціал економіки.

*Досліджено досвід реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Виявлено позитивні і негативні наслідки виконання вимог Угоди, визначено «слабкі місця» в реалізації її економічної частини. Проаналізовано досвід європейських країн щодо впровадження аналогічних міжнародних угод. Обґрунтовані пропозиції з розробки засобів правового впливу задля захисту економічних інтересів України. Стаття ґрунтується на матеріалах доповіді Інституту економіко-правових досліджень НАН України на засіданні Президії НАН України 11.10.2017 р.*

**Вступ.** Сталий розвиток вітчизняної економіки є можливим лише за умов інтеграції у міжнародні економічні процеси, приєднання до європейських інституціональних утворень, серед яких провідне місце посідає Європейський Союз (далі — ЄС). Відповідно до цього, приєднання до єдиного європейського політичного, економічного та правового простору шляхом набуття Україною у найближчій перспективі статусу члена ЄС визнано засадничими елементами державної політики.

Укладення Угоди про асоціацію з ЄС (далі Угода) є однією з найважливіших подій у новітній історії України [1]. Це найбільший як за об'ємом, так і за предметом регулювання міжнародний договір, який будь-коли укладався за участі нашої країни. Важко віднайти сторони суспільного життя, а також існування Української держави, на які б прямо чи опосередковано не впливали її норми. З моменту укладання Угоди минув вже певний час, тож сьогодні актуалізується питання щодо з'ясування та оцінки вже досягнутих результатів імплементації й реалізації окремих її положень, зокрема щодо впливу на процес модернізації економічного публічного (господарського) законодавства України.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Різним аспектам євроінтеграційних процесів, адаптації законодавства України до норм і правил ЄС, впливу технологічних, економічних, екологічних та інших чинників на національне господарство, систему управління, правоохоронну систему, інституційне середовище, захисту прав суб'єктів господарювання присвячено достатньо багато наукових робіт. Це питання також постійно обговорюють на рівні експертів та у засобах масової інформації, воно є ключовим у виступах посадових осіб та представників іноземних інституцій. У контексті даного дослідження

доцільно відзначити напрацювання О.І. Амощі, О.О. Ашуркова, В.М. Гейця, А.А. Гриценка, Е.М. Лібанової та інших науковців.

**Метою статті** є виявлення економіко-правових факторів, які впливають на імплементацію та реалізацію ідей і положень Угоди, як у позитивному, так і в негативному сенсі, а також формулювання пропозицій щодо захисту економічних інтересів України в світлі євроінтеграційних устремлень.

**Результати дослідження.** Попередній аналіз проекту Угоди, виконаний в Інституті економіко-правових досліджень НАН України в 2013—2014 рр., виявив низку позитивних і негативних моментів імплементації положень Угоди. Також оцінено вплив цих факторів на економічні відносини з проєкцією у майбутнє, зокрема впливу таких змін на зовнішню торгівлю, на можливості розірвання традиційних зовнішньоторговельних зв'язків [2, 3]. Набуття чинності всіма положеннями Угоди та перший рік їхнього всеосяжного застосування у різних сферах суспільних відносин надає підстави актуалізувати сучасні дослідження цих питань, ґрунтуючись на вже здобутому досвіді.

Варто визнати, що певні успіхи все ж досягнуті, але вони не є масштабними, всеохопними або системними попри наявність стрижневих документів (стратегій), у т. ч. щодо імплементації положень Угоди в окремих галузях і сферах економіки. Про це можуть свідчити незадовільні показники розвитку торгівлі між Україною та ЄС у бік зростання саме імпорту. Зокрема, за період 2014—2016 рр. динаміка дефіциту поточного рахунку платіжного балансу становила, млрд дол. США: в 2014 р. — 4,6; 2015 — 1,7; 2016 — 5,5 (рис. 1). Невтішною є ситуація і у першому півріччі 2017 р., оскільки дефіцит поточного рахунку платіжного балансу в II кварталі 2017 р. становив 2,1 млрд дол. США (за відповідний період 2016 року — 1,8 млрд дол. США).

Додатково з 2014 р. до кінця 2016 р. спостерігається стрімке зниження прямих інвестицій в Україну, а саме з 53,7 млрд дол. США до 36,5 млрд дол. США. Лише за вісім місяців 2017 р. спостерігається незначне зростання прямих інвестицій у розмірі 38,5 млрд дол. США (рис. 2) [4].

Однак таке зростання, за оцінками експертів, пояснюється, насамперед, адміністративними діями з боку Національного банку Ук-

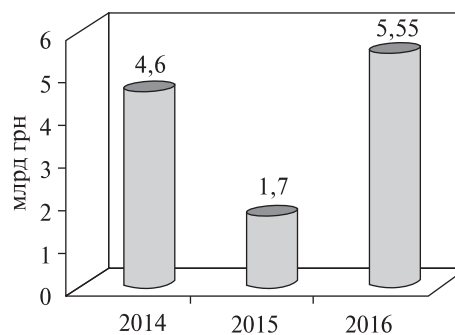


Рис. 1. Динаміка дефіциту платіжного балансу, млрд грн

раїни у вигляді встановлення обов'язкової докапіталізації іноземними банками українських дочірніх структур. І це в той час, коли, починаючи з 01.01.2016 р., у режимі «тимчасового застосування» було запроваджено положення Угоди у частині розвитку зони вільної торгівлі і, відповідно, мав би бути отриманий певний значущий для економіки позитивний ефект. Звісно, позитивні перетворення є, проте динаміка економічних показників свідчить про протилежне. Невтішні статистичні дані вказують на те, що існують певні економіко-правові фактори, які стримують вельми потужний потенціал Угоди.

Серед таких факторів можна, насамперед, виокремити:

1) низьку активність законотворчої роботи з імплементації правових актів ЄС до законодавства України;

2) низький рівень відкритості ринків збуту на території ЄС для вітчизняних суб'єктів господарювання, що зумовлено незначними обсягами безмитних квот по групах товарів, які є пріоритетними для зовнішньоторговельних відносин (з одночасною заборонаю доступу на ринок ЄС по тих групах товарів, які є стратегічно важливими для розвитку експорту власних товаровиробників);

3) наявність у тексті Угоди положень, реалізація яких створює певні ризики для національних економічних інтересів;

4) істотні зміни, що відбулися в соціально-економічній сфері України у зв'язку з воєнними діями на Сході України та подальшою окупацією території АР Крим.

Стисла оцінка наведених негативних чинників дає змогу дійти низки переконливих висновків, які, як сподіваємося, можуть закласти підґрунтя для розробки правових засобів ні-

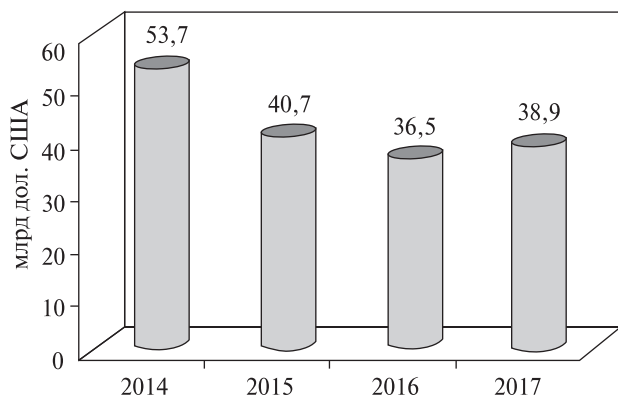


Рис. 2. Зниження обсягу прямих інвестицій в Україну (акціонерний капітал), млрд дол. США

вельювання деструктивного впливу цих чинників. Перш за все, неприйнятними є темпи як адаптації законодавства України до права ЄС у цілому, так і деталізації положень Угоди у національних нормативно-правових актах. Зокрема, Україна має імплементувати до національного законодавства близько 350 актів права ЄС із них 180 актів — до кінця 2017 р. [5]. Моніторинг виконання Угоди за 2016 р. показує, що у відповідному періоді із запланованих 126 директив ЄС було імплементовано до національного законодавства лише 36, при цьому повністю лише 23 [6]. Утім, досвід деяких країн-членів ЄС переконує в тому, що процес адаптації національного законодавства може відбуватися значно швидшими темпами та на якісній основі. Зокрема, показовою треба визнати практику правотворчої роботи у Республіці Польща, де Парламент та інші органи державної влади, починаючи з 2000 р., ухвалювали близько 70—90 нормативно-правових актів на рік [7]. І у 2004 р., коли Республіка Польща набула повноправного членства у ЄС, обсяг неімплементованих актів ЄС у національне законодавство дорівнював 2,9 %, що є допустимим рівнем відхилення [8]. За попередніми розрахунками, рівень відставання України дорівнює близько 60 %. Водночас досить важливим фактором активізації правотворчої роботи є мотивація та зацікавленість держави у пришвидшенні процесів модернізації законодавства України з урахуванням положень актів ЄС та Угоди.

Насамперед, необхідно наголосити, що Республіка Польща на етапі асоційованого членства прагнула прискорити процес імплементации актів права ЄС у національне за-

конодавство, переслідуючи цілком конкретну мету — набуття статусу члена ЄС. І це було чітко зафіксовано у преамбулі та перших статтях Угоди про асоціацію між Республікою Польща та ЄС. Додатково такий же підхід до формулювання суті майбутніх відносин було дотримано в Угоді про асоціацію між ЄС та Республікою Угорщина, а також і з іншими Східноєвропейськими країнами. Проте стосовно до України використано інший підхід, який без перебільшення можна визнати дискримінаційним. Так, у Преамбулі Угоди міститься недвозначне положення про те, що «ця Угода не визначає наперед і залишає відкритим майбутній розвиток відносин Україна — ЄС». Непослідовністю вирізняється і політика деяких країн — членів ЄС, що ще більше ставить під сумнів ясність та однозначність майбутніх відносин з ЄС. Мова йде про рішення парламенту Королівства Нідерландів щодо сприйняття України виключно у статусі асоційованого члена і за умови, що асоціація з Україною не буде пов'язана з членством України в ЄС [9]. Звісно, що навряд чи ці обставини можна визнати такими, що можуть виправдовувати Україну у пасивності дій з імплементации актів права ЄС. Але це не позбавляє сенсу критичного підходу до аналізування обраного ЄС підходу до вибудовування відносин з Україною на майбутнє. Додатково критичне сприйняття Угоди посилюється фактом визнання експертами її істотного відхилення за змістом від «стандартних» текстів аналогічних Угод про асоціацію з Республіками Грузія та Молдова у бік більш жорсткого регулювання різних аспектів співробітництва [10].

Навряд чи ці фактори можуть сприяти пошквалюванню процесу адаптації законодавства України до права ЄС та повноцінній імплементации Угоди. Змінити ситуацію на краще можна було б у разі залучення України до роботи інституцій ЄС та попереднього інформування України про підготовку нових законодавчих актів у ЄС. Адже наразі Україна, перебуваючи у складі інституцій ЄС, жодним чином не може впливати на законодавство, що розробляється й ухвалюється в ЄС, і яке в подальшому повинно бути імплементовано в національне [11]. Але така ситуація не є характерною для всіх країн, що мають статус асоційованого члена. Наприклад, ЄС консулюється з країнами Європейської асоціації віль-

ної торгівлі (Швейцарія, Ліхтенштейн, Ісландія та Норвегія) під час розробки актів європейського законодавства. До речі, положення про обов'язковість проведення таких консультацій передбачене Угодою про Європейський економічний простір, у ст. 1 якої зазначено, що цей документ є «угодою про асоціацію» [12].

Важливим каталізатором роботи з імплементації актів права ЄС та, відповідно, положень Угоди до національного законодавства могло би бути закріплення у тексті самої Угоди механізму попереднього інформування України про підготовку нових законодавчих актів у ЄС. Треба констатувати, що наразі відсутність такого чітко визначеного механізму ставить Україну у складні умови здійснення гармонізації національного законодавства з законодавством ЄС. В Угоді лише фрагментарно згадано про інформування України щодо санітарних та фітосанітарних заходів, а також публічних закупівель. Проте, у відносинах з вищезгаданими країнами — членами Європейської асоціації вільної торгівлі — ЄС дотримується протилежної позиції, завчасно інформуючи про заплановані зміни у законодавстві, що регулює різні сфери суспільних відносин, з метою надання можливості своєчасно розробити заходи з адаптації національного законодавства.

Додатково необхідно наголосити, що стримування імплементації положень Угоди зумовлено й іншим не менш важливим фактором, який є наслідком несистемної роботи Парламенту та Уряду України. Починаючи з 2012 р. Кабінет Міністрів України не розробив жодного річного плану роботи з реалізації Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС, затвердженої Верховною Радою України на рівні окремого Закону. У зв'язку з цим, відсутня і звітність щодо стану реалізації програми адаптації, отриманих результатів, подальших шляхів щодо гармонізації законодавства України з правом ЄС тощо. Тож треба погодитися зі словами голови Представництва ЄС в Україні Х. Мінгареллі про те, що саме Парламент і Уряд мають відігравати ключову роль у питанні імплементації Угоди [13]. До цього процесу має бути залучена і Національна академія наук України, як це, наприклад, відбувалось у Республіці Румунія (рис. 3). Зокрема, у 2000 р. за підтримки ЄС було створено спеці-

Україна	Румунія
<ul style="list-style-type: none"> <li>Необхідність залучення Національної академії наук України</li> <li>пропозиція щодо започаткування з 2018 р. цільової комплексної програми наукових досліджень НАНУ з проблем формування стратегічних пріоритетів держави у сфері євроінтеграції, визначення методів і засобів забезпечення національних економічних інтересів</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>2000 р. за підтримки ЄС створено Європейський Інститут</li> <li>Завдання:               <ol style="list-style-type: none"> <li>надання кваліфікованої допомоги парламенту та уряду в оцінці впливу законодавства ЄС на різні галузі економіки</li> <li>здійснення автентичного перекладу актів законодавства ЄС</li> </ol> </li> </ul>

Рис. 3. Місце науки у реалізації Угоди про асоціацію з ЄС

альну установу — Європейський Інститут, до складу якого увійшли відповідні фахівці, переважно науковці. Основним завданням цього Інституту було визначено надання кваліфікованої допомоги Парламенту та Уряду Республіки Румунія в оцінці впливу законодавства ЄС на різні галузі економіки, а також здійснення автентичного перекладу актів законодавства ЄС [14].

Як згадано вище, існує досвід плідної співпраці науковців НАН України з Урядом України щодо аналізу та оцінки Угоди про асоціацію ще на проектному етапі. Не завжди вдавалось переконати високопосадовців у потребі дотримання виваженого підходу до формулювання змістовної частини Угоди саме таким чином, щоб було закладено підвалини для відстоювання національних економічних інтересів.

У підсумку, на превеликий жаль, ефективність Угоди саме для вітчизняної економіки залишається незадовільною, а інтереси національних товаровиробників — недостатньо захищеними.

Зокрема, умови про зону вільної торгівлі, які складають зміст четвертого розділу Угоди, мали б передбачати відкриття доступу для вітчизняних суб'єктів господарювання до ринків збуту товарів на території країн — учасниць ЄС. Утім, фактично Україна отримала обмежений доступ до європейського ринку, що проявилось у впровадженні квотування експорту окремих груп товарів. Вітчизняні товаровиробники можуть поставляти певну кількість товару за нульовими митними ставками, але із перевищенням такого обсягу мають сплачувати мито. Загалом, такий підхід у зовнішньоторговельних відносинах є наперед економічно не вигідним для України, оскільки

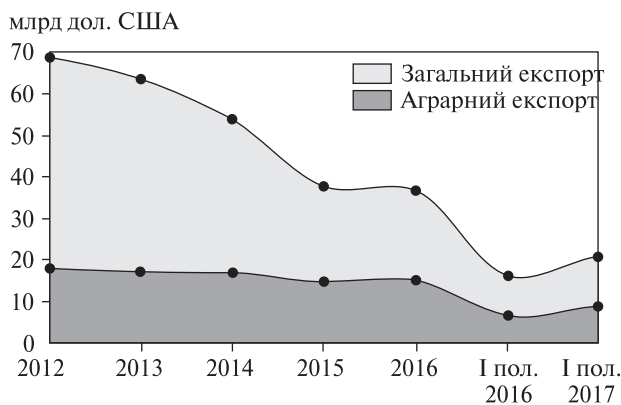


Рис. 4. Динаміка експорту з України (2012 — I півріччя 2017 р.). Джерело: Державна служба статистики України

ки, насправді, забезпечується захист інтересів товаровиробників з Європи, які активно здійснюють імпорт тих товарів, експорт яких з України в ЄС є або обмеженим, або забороненим (рис. 4).

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, доступ на ринок ЄС відсутній для таких груп товарів як яловичина, молоко, вершки, сухе молоко, вершкове масло, свинина тощо. Проте встановлені річні квоти на безмитний експорт дозволених груп товарів вичерпуються майже за півроку. Наприклад, станом на липень 2017 р. Україна повністю вичерпала річні квоти на безмитний експорт до країн — членів ЄС за дев'ятьма групами товарів: зокрема меду, цукру, круп і борошна, оброблених томатів, виноградного і яблучного соків, курятини, а також зернових — пшениці, кукурудзи і ячменю [15]. Звісно, неможна залишити без уваги той факт, що влітку поточного року парламент ЄС проголосував за тимчасові торгові преференції для України, які передбачають збільшення квот на безмитну поставку по окремих групах товарів. Проте це не вирішує проблеми по суті, оскільки такі преференції встановлюються лише на три роки, а рішення ухвалюється із урахуванням власних економічних інтересів ЄС. Так і не вдалося Україні дійти консенсусу щодо підвищення обсягів безмитних квот на українську пшеницю та томати [16]. І саме домінування протекціоністських настроїв з боку ЄС необхідно визнати одним із ключових факторів, який негативно впливає на торговельний баланс між Україною та ЄС.

Не варто сприймати цей крок з боку ЄС як безумовно позитивний. Адже ст. 4 Резолюції

Європейського Парламенту зазначає: якщо товар, який походить із України, імпортується на умовах, які призводять або можуть призвести до суттєвих труднощів виробників із ЄС, мито на такий продукт може бути знову введено у будь-який час [17]. Крім того, тривалість та повнота торгових преференцій поставлені у залежність від ефективності здійснення Україною реформ у різних сферах суспільних відносин та ступеня дотримання демократичних принципів. Додатково у Резолюції Європейського Парламенту наголошено, що в разі недостатнього прогресу у протидії корупції, деформації конкуренції, запровадження Україною додаткових мит та інших обмежень для імпорту, неповаги до демократичних принципів, прав людини та основних свобод, преференції можуть бути призупинені чи скасовані. Отже, можна дійти висновку, що ЄС в односторонньому порядку забезпечив захист власних економічних інтересів.

Проте коли Україна намагається реалізувати захисні механізми щодо власних галузей економіки, то це сприймається офіційними органами ЄС як порушення вимог про неприпустимість торговельних бар'єрів. Показовим є приклад, пов'язаний із запровадженням Україною з 01.11.2015 мораторію на експорт деревини у необробленому стані (зокрема, лісу-кругляку). На рис. 5 представлена інформація щодо його позитивної дії.

При цьому такі обмежувальні заходи були зумовлені тим, що у 2015 р. цей експорт приніс українській економіці лише 345 млн дол. США валютних надходжень, або 0,9 % загальної виручки від експорту. Проте ця цифра абсолютно непорівнянна із масштабом втрат: за оцінками експертів, неконтрольна вирубка лісів призвела до зменшення показника лісистості з 16 % у 1996 р. до 11 % у 2015 р. Для досягнення оптимального рівня лісистості у 20 % в Україні на сьогодні треба висадити нові дерева на території площею близько 2,5 млн га [19].

На жаль, з невідомих причин ЄС не бере до уваги досвід інших країн з аналогічного питання. Так, у Канаді на законодавчому рівні заборонено експорт необробленої деревини і саме ця принципова норма знайшла відображення в Угоді про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Цікавим є і те, що у внутрішній політиці ЄС притримується зовсім іншої оцінки процесів, пов'язаних зі знищенням

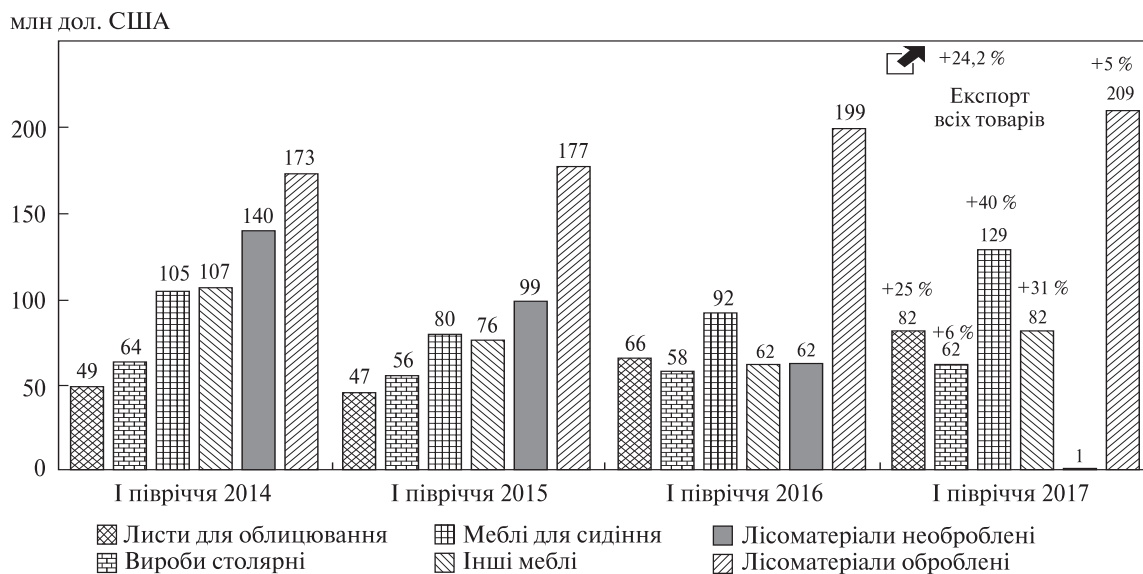


Рис. 5. Результати дії мораторію на експорт кругляку [18]. Обсяг експорту деяких видів продукції (за даними ДФС, станом на перше півріччя відповідного року)

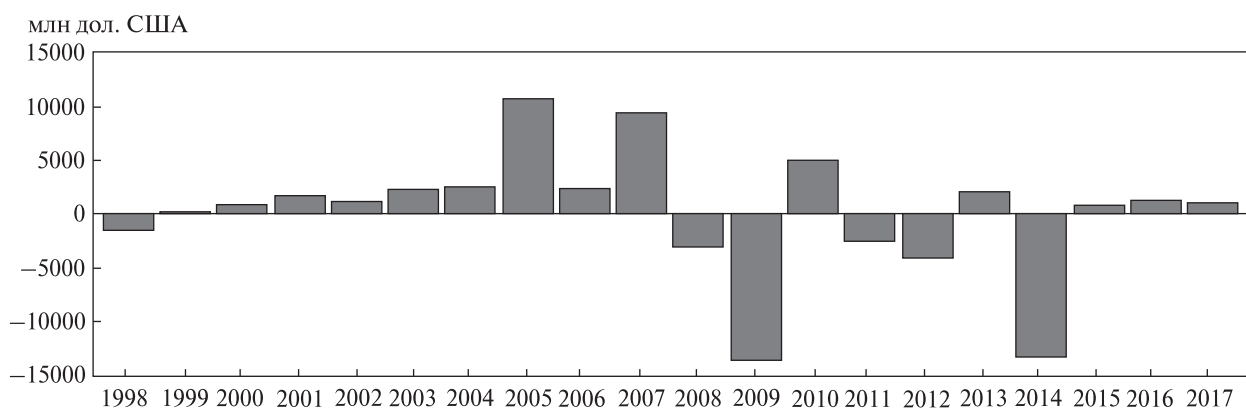


Рис. 6. Зведений платіжний баланс України, млн дол. США

лісових ресурсів. Так, Польща, Словаччина та Румунія, зазнавши аналогічної проблеми, припинили промислове вирубування лісу в Татрах і Карпатах. Більше того, Угорщина, Румунія, Австрія та Словаччина надають державну підтримку у придбанні української деревини шляхом надання дотацій суб'єктам господарювання, які поставляють необроблену деревину в їхні країни. Зокрема, така дотація надається в розмірі від 25 євро за 1 м<sup>3</sup> (Угорщина, Румунія, Словаччина) до 30 євро за 1 м<sup>3</sup> (Австрія) [20].

У світлі зазначеного захист національних економічних інтересів постає чи не найголовнішим завданням сучасних торговельних відносин між Україною та ЄС. При цьому, як було представлено, переважають захисні механізми з боку ЄС. Зокрема, важко пояснити додатко-

вий приклад нерівноцінності положення сторін Угоди, коли закріплюється положення про пряму заборону будь-якого виду експортних субсидій на сільськогосподарські товари, призначені для вивезення (ст. 32-1). Водночас ст. 40-1 Угоди передбачає положення про те, що ЄС зберігає за собою деякі права на субсидії в односторонньому порядку [10].

На жаль, прикладів, які демонструють приховані ризики Угоди для економічної системи України, можна навести ще чимало. Одним із таких прикладів можна визнати зустрічні зобов'язання України та ЄС щодо зняття обмежень на вільний рух капіталів у межах політики лібералізації.

Окрім позитивних зрушень, такі заходи здатні створити вкрай негативні наслідки для економіки України. За підрахунками експертів,

щорічно з України у середньому виводиться 11–12 млрд дол. США. З цієї суми тільки у вигляді податку на прибуток щорічно мало б сплачуватися близько 2 млрд дол. США або (за нинішнім курсом) 52 млрд грн. Це майже 7 % від усіх доходів Державного бюджету України станом на 2017 р. і приблизно минулорічний бюджет Міністерства оборони України [21]. На рис. 6 представлена інформація щодо позитивної динаміки зведеного бюджету по роках після введення обмежень на рух капіталу, починаючи з 2014 р.

Загалом у межах Угоди мають бути напрацьовані адекватніші заходи, спрямовані на запобігання виникненню негативних наслідків лібералізації руху капіталів. Особливо треба зважити на думку експертів ООН про те, що саме лібералізація руху капіталів та фінансів, заохочувана торговельними угодами, сприяла швидкому поширенню кризи у 2008–2009 рр. Можливо, під впливом цих та інших обставин Міністерством економічного розвитку і торгівлі України розглядається доцільність обговорення питання перегляду Угоди в частині зони вільної торгівлі з ЄС. У будь-якому разі внесення таких змін додатково актуалізується геополітичними, економічними, правовими, соціальними тощо особливостями сучасного стану України, зумовленого збройною агресією Російської Федерації та подальшою окупацією територій АР Крим і деяких районів Донецької та Луганської областей.

**Висновки.** Виконане дослідження дає змогу зробити висновок про недостатній рівень захисту національних економічних інтересів у ході реалізації положень Угоди та необхідність упровадження механізмів їх захисту. Важливо, що Угода передбачає можливість здійснення огляду досягнення цілей у будь-який час за взаємною згодою Сторін (ч. 1 ст. 481). Це дає підстави для якіснішого перегляду змісту Угоди із врахуванням потреби у її доповненні окремою главою, присвяченою форс-мажорним обставинам.

Очевидним є факт того, що із початком воєнних дій Україна перебуває у більш пригніченому стані, аніж на момент підписання Угоди. Відповідно виконання взятих Україною зобов'язань має відбуватися з урахуванням можливостей вітчизняної економіки. Адже у заявлені у чинній Угоді терміни є неможливим забезпечити здійснення суттєвих змін у енергетично-

му, промислового, транспортному, сільськогосподарському та інших секторах. Тим більше, що мають бути переглянуті як обсяги, так і джерела фінансування проектів у названих секторах економіки з істотним збільшенням фінансових надходжень з боку фондів ЄС.

Вбачається, що виходити треба з можливості наявності в Угоді глави про форс-мажорні обставини, яка значно спростить дії сторін у неординарних ситуаціях, що можуть виникати у майбутньому, з відповідною економією часу та коштів. Навряд чи є сенс переконувати у тому, що розробка змін та доповнень до міжнародних угод, якою потрібно визнати Угоду про асоціацію, повинна здійснюватися за активної участі Національної академії наук України, оскільки місія наукової спільноти полягає у сприянні формуванню соціально справедливого, побудованого на паритетних економічних засадах з урахуванням принципу верховенства права стратегічного вектору розвитку держави в умовах євроінтеграції.

Комплексний економіко-правовий підхід до вирішення зазначених вище питань може призвести, з урахуванням науково обґрунтованих пропозицій, до підвищення рівня захисту національної економіки.

#### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 2125.
2. Реалізація інтеграційного вибору України: правові проблеми, можливі ризики та наслідки: брошура. За ред. О.О. Ашуркова. Донецьк, 2013. 186 с.
3. Реалізація інтеграційного вибору України: правові проблеми, можливі ризики та наслідки (частина друга): брошура. За ред. О.О. Ашуркова. Чернігів, 2015. 80 с.
4. Державна служба статистики. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 04.10.2017).
5. Плани імплементації актів законодавства ЄС. Урядовий портал. URL: [http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art\\_id=247984208&cat\\_id=247984327](http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=247984208&cat_id=247984327) (дата звернення 06.10.2017).
6. Украина имплементировала полностью лишь 23 из 126 актов законодательства ЕС. URL: <http://www.dsnews.ua/politics/ukraina-implementirovala-polnostyulish-23-iz-126-aktov-zakonodatelstva-02032017134200> (дата обращения 06.10.2017).
7. Bartolomiej Nowak. Implementation of Directives into Domestic Legal System. The Case of Poland. *Yearbook ISSN 1681-6277. Економіка та право. № 3 (48), 2017*

- of *Polish European Studies*. 2005. URL: [http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/y9-2005\\_Nowak.pdf](http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/y9-2005_Nowak.pdf) (last accessed 06.10.2017).
8. Evolution of Transposition Deficit — PL. URL: [http://ec.europa.eu/internal\\_market/scoreboard/performance\\_by\\_governance\\_tool/transposition/index\\_en.htm#maincontentSec4](http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/transposition/index_en.htm#maincontentSec4) (last accessed 06.10.2017).
  9. Нідерланды сказали «да» асоціації. Какой стала цена решения для Украины? URL: <http://www.euointegration.com.ua/rus/articles/2017/05/30/7066453/> (дата обращения 11.09.2017).
  10. Последствия асоціації с ЕС для Грузии. URL: <https://www.geopolitica.ru/article/posledstviya-associacii-s-es-dlya-gruzii> (дата обращения 13.09.2017).
  11. Гнатюк М.М. Зміст і спрямованість Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. *Стратегічні пріоритети*. 2011. № 1. С.117—121.
  12. Agreement on the European Economic Area. URL: <http://www.efta.int/media/documents/legal-texts/eea/the-eea-agreement/Main%20Text%20of%20the%20Agreement/EEAagreement.pdf> (last accessed 07.10.2017).
  13. Мінгранелі Х. Україна відстає в імplementації важливих компонентів угоди про асоціацію з ЄС. URL: <http://ua.interfax.com.ua/news/general/453197.html> (дата звернення 01.10.2017).
  14. Valentin Cojanu. Specific Requirements of the EU Structural Instruments and Policy Implications for Romania. URL: [http://www.ier.ro/sites/default/files/documente/Studiideimpact\\_PaisII/Pais2\\_studiu\\_6\\_en.pdf](http://www.ier.ro/sites/default/files/documente/Studiideimpact_PaisII/Pais2_studiu_6_en.pdf) (last accessed 02.10.2017).
  15. Tariff Quota consultation. European Commission URL: [http://bit.ly/EU\\_Quotas](http://bit.ly/EU_Quotas) (last accessed 02.10.2017).
  16. Ukraine: Temporary autonomous trade measures. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/603945/EPRS\\_ATA\(2017\)603945\\_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/603945/EPRS_ATA(2017)603945_EN.pdf) (last accessed 20.09.2017).
  17. European Parliament legislative resolution of 4 July 2017 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the introduction of temporary autonomous trade measures for Ukraine supplementing the trade concessions available under the Association Agreement. European Parliament URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0285+0+DOC+XML+V0//EN> (last accessed 20.09.2017).
  18. Віктор Галасюк. Чому мораторій на експорт лісу буде збережений. *Голос України*. URL: <http://www.golos.com.ua/article/294352> (дата звернення 07.09.2017).
  19. Лісові пристрасті, або Плюси і мінуси мораторію на експорт кругляку. URL: <https://projects.dt.ua/promyshlennost/lisovi-pristrasti-abo-plyusi-i-minusimoratoriyu-na-eksport-kruglyaku-.html> (дата звернення 06.10.2017).
  20. Рубають ліс на Закарпатті: між катастрофою і законом. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/1983736-rubaut-lis-na-zakarpatti-miz-katastrofoyu-i-zakonom.html> (дата звернення 01.10.2017).
  21. Три кроки відріжуть Україну від офшорів. Жоден уряд їх не зробить, бо легше дойти середній клас. URL: [http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/74721/Три\\_кроку\\_відрижуть\\_Україну\\_від\\_офшорів\\_Zhoden](http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/74721/Три_кроку_відрижуть_Україну_від_офшорів_Zhoden) (дата звернення 01.10.2017).

## REFERENCES

1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odnii storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Mizhnarodnyi dokument vid 27.06.2014. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2014. No. 75. St. 2125 [in Ukrainian].
2. Realizatsiia intehratsiinoho vyboru Ukrainy: pravovi problemy, mozhlyvi ryzyky ta naslidky: broshura. Za red. O.O. Ashurkova. Donetsk, 2013 [in Ukrainian].
3. Realizatsiia intehratsiinoho vyboru Ukrainy: pravovi problemy, mozhlyvi ryzyky ta naslidky (chastyna druha): broshura. Za red. O.O. Ashurkova. Chernihiv, 2015 [in Ukrainian].
4. Derzhavna sluzhba statystyky. Ofitsiyni sait. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. Plany implementatsii aktiv zakonodavstva ES. Uriadovi portal. URL: [http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art\\_id=247984208&cat\\_id=247984327](http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=247984208&cat_id=247984327) [in Ukrainian].
6. Ukraina implementirovala polnostyu lish 23 iz 126 aktov zakonodatelstva ES. URL: <http://www.dsnews.ua/politics/ukraina-implementirovala-polnostyu-lish-23-iz-126-aktov-zakonodatelstva-02032017134200> [in Russian].
7. Bartolomiej Nowak. Implementation of Directives into Domestic Legal System. The Case of Poland. *Yearbook of Polish European Studies*. 2005. URL: [http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/y9-2005\\_Nowak.pdf](http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/y9-2005_Nowak.pdf)
8. Evolution of Transposition Deficit — PL. URL: [http://ec.europa.eu/internal\\_market/scoreboard/performance\\_by\\_governance\\_tool/transposition/index\\_en.htm#maincontentSec4](http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/transposition/index_en.htm#maincontentSec4)
9. Niderlandyi skazali «da» assotsiatsii. Kakoy stala tsena resheniya dlya Ukrainyi? URL: <http://www.euointegration.com.ua/rus/articles/2017/05/30/7066453/> [in Russian].
10. Posledstviya assotsiatsii s ES dlya Gruzii. URL: <https://www.geopolitica.ru/article/posledstviya-associacii-s-es-dlya-gruzii> [in Russian].
11. Hnatiuk M.M. Zmist i spriamovanist Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom. *Stratehichni priorytety*. 2011. No. 1: 117-121 [in Ukrainian].
12. Agreement on the European Economic Area. URL: <http://www.efta.int/media/documents/legal-texts/eea/the-eea-agreement/Main%20Text%20of%20the%20Agreement/EEAagreement.pdf>
13. Minhranelli H. Ukraina vidstaie v implementatsii vazhlyvykh komponentiv uhody pro asotsiatsiiu z ES. URL: <http://ua.interfax.com.ua/news/general/453197.html> [in Ukrainian].
14. Valentin Cojanu. Specific Requirements of the EU Structural Instruments and Policy Implications for Romania. URL: [http://www.ier.ro/sites/default/files/documente/Studiideimpact\\_PaisII/Pais2\\_studiu\\_6\\_en.pdf](http://www.ier.ro/sites/default/files/documente/Studiideimpact_PaisII/Pais2_studiu_6_en.pdf)
15. Tariff Quota consultation. European Commission URL: [http://bit.ly/EU\\_Quotas](http://bit.ly/EU_Quotas)
16. Ukraine: Temporary autonomous trade measures. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/603945/EPRS\\_ATA\(2017\)603945\\_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/603945/EPRS_ATA(2017)603945_EN.pdf)
17. European Parliament legislative resolution of 4 July 2017 on the proposal for a regulation of the European Parlia-



- ment and of the Council on the introduction of temporary autonomous trade measures for Ukraine supplementing the trade concessions available under the Association Agreement. European Parliament URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0285+0+DOC+XML+V0//EN>
18. Victor Halasiuk. Chomu moratoriy na eksport lisu bude zberezhenyi. *Holos Ukrainy*. URL: <http://www.golos.com.ua/article/294352> [in Ukrainian].
  19. Lisovi prystrasti, abo Plusy i minusy moratoriiu na eksport kruhliaku. URL: <https://projects.dt.ua/promyshliennost/lisovi-pristrasti-abo-plyusi-i-minusi-moratoriiyu-na-eksport-kruglyaku-.html> [in Ukrainian].
  20. Rubaiut lis na Zakarpatti: mizh katastrofoiu i zakonom. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/1983736-rubaut-lis-na-zakarpatti-miz-katastrofoiu-i-zakonom.html> [in Ukrainian].
  21. Try kroky vidrizhut Ukrainu vid ofshoriv. Zhoden uriad yikh ne zrobyt, bo lehshe doity serednii klas. URL: [http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/74721/Try\\_kroky\\_vidrizhut\\_Ukrajinu\\_vid\\_ofshoriv\\_Zhoden](http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/74721/Try_kroky_vidrizhut_Ukrajinu_vid_ofshoriv_Zhoden) [in Ukrainian].
- Надійшла 15.10.2017

*В.А. Устименко*

Институт экономико-правовых исследований  
НАН Украины, г. Киев

#### ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЕАЛИЗАЦИИ СОГЛАШЕНИЯ ОБ АССОЦИИИ С ЕС: ЭКОНОМИКО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ

Исследован опыт реализации положений Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС. Выявлены положительные и отрицательные последствия выполнения требований Соглашения, определены «слабые места» в реализации ее экономической части. Проанализирован опыт европейских стран по внедрению аналогичных

международных соглашений. Обоснованы предложения по разработке средств правового воздействия для защиты экономических интересов Украины. Статья основывается на материалах доклада Института экономико-правовых исследований НАН Украины на заседании Президиума НАН Украины 11.10.2017 г.

**Ключевые слова:** Соглашение об ассоциации с ЕС, имплементация норм европейского законодательства, защита экономических интересов, развитие экономики, евроинтеграция, экономико-правовые факторы, потенциал экономики.

*V.A. Ustimenko*

Institute of Economic and Legal Researches  
of the NAS of Ukraine, Kyiv

#### PROBLEMS AND PROSPECTS FOR IMPLEMENTING THE AGREEMENT ON THE ASSOCIATION WITH THE EU: ECONOMIC AND LEGAL ASPECTS

The experience of implementing the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the EU has been researched. Positive and negative consequences of meeting the requirements of the Agreement have been identified, «weaknesses» are identified in the implementation of its economic part. The experience of European countries in the implementation of similar international agreements has been analyzed. The proposals on the development of legal means for the protection of the economic interests of Ukraine are substantiated. The article is based on the materials of the report of the Institute of Economic and Legal Researches of the NAS of Ukraine at the meeting of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine dated 11.10.2017.

**Keywords:** Agreement on association with the EU, implementation of norms of European legislation, protection of economic interests, economic development, European integration, economic and legal factors, potential of economy.